

1 MAYIS'IN TARİHİ ÜZERİNE KAYNAKLAR

Aydınlık Dergisi, 4 Mayıs 2008

Yıldırım Koç

Mehmet Akkaya ile Ulusal Kanal'da hazırladığımız televizyon programında 1 Mayıs'ın kaynağına ilişkin yanlış bilgileri dile getirmiştik. Özetle şunları söyledim: İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ın Şikago'da 4 Mayıs 1886 tarihinde meydana gelen olaylarla ve arkasından yapılan idamlarla hiçbir ilgisi yoktur. Olay zaten 1 Mayıs'ta değil, 4 Mayıs'ta meydana gelmiştir. Olayda asılanlar da anarşisttir.

1 Mayıs kutlamalarına ilişkin karar, 1889 yılında İkinci Enternasyonal'in kuruluş kongresinde alınmıştır. İkinci Enternasyonal'in 1889 yılında Paris'te yapılan ilk kongresinde, ABD Sosyalist İşçi Partisi delegesi J.F.Busche, işgününün kısaltılması için her yıl gösterilerin düzenlenmesi amacıyla belirli bir günün saptanmasını önerdi. Çeşitli tarihler üzerinde görüşme yapıldı. Busche, Amerikan Emek Federasyonu'nun bu amaçla 1 Mayıs 1890 günü gösteriler düzenleyeceğine işaret etti. Fransız Sendikalar Federasyonu yöneticilerinden Raymont Lavigne bu öneriyi destekledi. Alınan kararda şöyle deniliyordu:

“1 Mayıs 1890 Günü Uluslararası Gösteri. Tüm ülkelerde ve kentlerde aynı zamanda, üzerinde anlaşma sağlanan aynı günde işgününü sekiz saate yasal olarak indirmek için işçilerin kamu yetkililerinin karşısında güçlerini göstermeleri ve Paris Uluslararası Kongresi'nin diğer kararlarının uygulanması için belirli bir tarihte büyük bir uluslararası gösteri örgütlenecektir. Amerikan Emek Federasyonu'nun 1888 Aralık'ın St.Louis'de düzenlenen kongresinde 1 Mayıs 1890 tarihinde benzer bir gösterinin düzenlenmesine daha önceden karar verilmiş olduğu gözönüne alınarak, uluslararası gösteriler için de bu tarih kabul edilecektir. Değişik ülkelerin işçileri kendi ülkelerinin özel durumlarının ortaya çıkardığı koşullara göre bu gösteriyi gerçekleştireceklerdir.”

Bu konuda Prof.Dr.Toker Dereli'nin 1 Mayıs 1976 günlü Milliyet Gazetesi'nde Düşünenlerin Düşünceleri köşesinde yayımlanan “1 Mayıs İşçi Bayramı” yazısındaki bilgiler doğrudur. Sayın Dereli, 32 yıl önce, aynı yıl DİSK tarafından basılan 1 Mayıs broşüründeki yanlış bilgileri doğrular nitelikte bir makale yayımlamıştır. Görüldüğü gibi, İkinci Enternasyonal'in kararında Şikago olaylarıyla bir bağlantı söz konusu değildir.

Ayrıca, Şikago olaylarında haksız yere suçlanan ve idama mahkum edilen 5 kişi, sosyalist veya komünist değil, anarşisttir. 11 Kasım 1887 tarihinde asılarak öldürülen Albert Richards Parsons, o dönemin ünlü anarşistlerindendir ve anarşizmi savunan yazıları, eşi Lucy Gonzalez Parsons tarafından 1887 yılında yayımlanmıştır. Kitabın adı, **Anarşizm: Felsefesi ve Bilimsel Temeli**'dir. 200 sayfalık kitabın ikinci baskısı 1970 yılında yapılmıştır. Kitap dilimize çevrilmemiştir.

1 Mayıs konusunda en kapsamlı kaynak, 1 Mayıs'ın kutlanmasının 100. yıldönümü (1990) için İtalya'daki sendikal merkezler olan CGIL, CISL ve UIL tarafından desteklenerek hazırlanan ve editörlüğünü Andrea Panaccione'nin yaptığı 773 sayfalık **1 Mayıs'ın Anısı** kitabıdır (The Memory of May Day, An Iconographic History of the Origins and Implanting of a Workers' Holiday,” İtalya, 1989, 773 s.). Türkiye'de Tekgıda-İş ve Tarım-İş gibi sendikaların üyesi bulunduğu IUF'nin 1989 yılında yayımladığı May Day, Its Origins (**1 Mayıs, Kaynakları**) kitapçığında da bu bilgiler yer almaktadır.

Şikago anarşistlerinin öyküsünü gerçek belgelerle anlatan çok önemli bir kitap ise, Mehmet Harmancı'nın güzel Türkçesiyle 2004 yılında iki baskı yapmıştır: Martin Duberman, **Haymarket, 1 Mayıs'ın Romanı**, Agora Kitaplığı, 2004, 392 s. Kitabın sonunda çok güzel resimler de vardır.

Şikago olaylarına ve anarşistlerin rolüne ilişkin en önemli kaynak ise, kısa bir süre önce ölen ünlü anarşist tarihçi Paul Avrich'in 1984 yılında yayımlanan The Haymarket Tragedy (Samanpazarı Trajedisi) kitabıdır. Kitap dilimize çevrilmemiştir. Bu konuda önemli diğer iki İngilizce kaynak ise şunlardır: Bruce C.Nelson, Beyond the Martyrs: A Social History of Chicago's Anarchists, 1870-1900, New Brunswick, 1988 ve James Green, Death in the Haymarket: A Story of Chicago, the First Labor Movement and the Bombing that Divided Gilded Age America, Pantheon Books, 2006.

Tekrar belirteyim. Şikago olaylarında haksız yere asılanlar, sosyalist veya komünist değildir; anarşisttir. Parsons'un asılırken söylediği ileri sürülen, "eğer asılırsam, cani olduğumdan değil, sosyalist olduğumdan asılacağım" sözlerinin gerçeğe ilgisi yoktur. 1 Mayıs kutlamalarına temel teşkil eden kararda da, 4 Mayıs'ta gerçekleşen Şikago olaylarına veya haksız yere asılan anarşistlere herhangi bir atıfta bulunulmamaktadır.

Lütfen artık her 1 Mayıs'ta anarşistlere övgüler düzmeyelim.